

13

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้:
กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์)

โดย

ชนาธิป	พรกุล
ทิตนา	แซมมณี
พิมพ์พันธ์	เดชะคุปต์
จรรวรรณ	เหมชะญาติ
อรชา	ตุลนันท์

โครงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้:
กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์)

โดย

ชนาธิป	พรกุล
ทิตนา	แซมมณี
พิมพ์ันธ์	เดชะคุปต์
วรวรรณ	เหมชะญาติ
อรชา	ตุลนันท์

วันที่.....
เลขทะเบียน.....
โรงเรียน.....

โครงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์

เลขที่ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน

เขตปทุมธานี กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์ 298-0455 โทรสาร 298-0476

home page : <http://www.trf.or.th>

E-mail : trf-info@trf.or.th

การพัฒนาระบบการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนาธิป	พรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา	แหมมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพันธ์	เดชะคุปต์
อาจารย์ ดร.วรวรรณ	เหมชะญาติ
อาจารย์ ดร.อรชา	ตุลนันท์

ผู้เก็บข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร. เรียม	ศรีทอง
อาจารย์ ดร. ศุภวรรณ	เล็กวิไล
อาจารย์ ชัยวัฒน์	สุทธิรัตน์

โครงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทบทวนองค์ความรู้
สำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ทั้งระบบโรงเรียน
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการย่อยของโครงการวิจัยหลักเรื่อง " การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน : การศึกษาพหุกรณี" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ได้มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง กับกลุ่มโรงเรียนปกติซึ่งยังดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปตามปกติที่เคยทำมา ยังไม่มีการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน หรืออาจมีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง แต่ยังไม่เกิดผลสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนเพียงพอ การศึกษาพหุกรณีนี้มุ่งให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสำคัญๆ ที่สามารถใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหา / อุปสรรคและความต้องการต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในกลุ่มแรกเพื่อศึกษาเป็นรายกรณี (case study) ได้จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนในกลุ่มที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน โดยได้รับข้อมูล ความร่วมมือและคำแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียน / สถานศึกษาทั้ง 11 แห่ง ที่ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาโรงเรียน และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และให้การสัมภาษณ์ รวมทั้งจัดหาเอกสารต่างๆ ของโรงเรียนให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา นอกจากนั้นยังได้ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิตและความเอื้อเฟื้อของโรงเรียน / สถานศึกษาทุกแห่ง จึงขอแสดงความขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

	สารบัญ	หน้า
บทนำ	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
ตอนที่ 1	การดำเนินการวิจัย	
	1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	2. คำถามการวิจัย	4
	3. วิธีการดำเนินการวิจัย	
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
	3.2 เครื่องที่ใช้ในการวิจัย	4
	3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	5
	3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	6
	ผลการวิจัย	6
ตอนที่ 2	2.1 บริบทโรงเรียน	8
	2.2 แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้	16
	2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการ การที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	20
	2.4 ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการของครูที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียน รู้	21
	2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการ พัฒนาโรงเรียน	27
	2.6 สภาพความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการ การเรียนรู้ของโรงเรียน	27
	2.7 ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการในการ พัฒนากระบวนการเรียนรู้	28
	2.8 การวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความ สำเร็จของกระบวนการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้	31
ตอนที่ 3	การสรุป อภิปรายผลการวิจัย	33
	3.1 สรุปผลการวิจัย	33
	3.2 อภิปรายผล	36
	3.3 ข้อเสนอแนะ	37
		31

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์)

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยครั้งยิ่งใหญ่ในรอบร้อยปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาได้ส่งผลให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวได้กำหนดสาระในการปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ด้าน โดยการปฏิรูปทุกด้านต้องมุ่งสู่หลักชัย คือการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และเป้าหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก็คือ การผลักดันและส่งเสริมให้โรงเรียนและครูทั่วประเทศมีการจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษามวคที่ 4 มาตราที่ 22-30

การส่งเสริมให้โรงเรียนและครูสามารถจัดสาระกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาโดยทั่วถึงกันนั้น นับเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็สามารถทำได้หากมียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สภาคณบดีครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินการส่งเสริมการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา เนื่องจากการวิจัยและพัฒนา (research and development) เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างความมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัย และเป็นการวิจัยที่สามารถเชื่อมการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านของครู คืองานด้านการเรียนการสอน งานวิจัยและงานปรับปรุงและพัฒนางานให้ประสานสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว และช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ในการนี้ได้มอบหมายให้ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แหม่มณี และคณะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำข้อมูลเสนอชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) ทั้งหลาย ได้ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาทั้งระบบ (whole school development) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน (area - based development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research)

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามข้อเสนอโครงการ ประกอบด้วยโครงการย่อย ๆ ประมาณ 60 โครงการ และเพื่อให้โครงการสามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างยั่งยืน โครงการจึงควรเป็นโครงการวิจัยแบบร่วมมือ (collaborative research) ระหว่างนักวิจัย 4 ระดับคือ (1) นักวิจัยระดับสถาบัน ได้แก่ คณาจารย์ของสถาบันครูศึกษาหรือองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากภาครัฐหรือเอกชน (2) นักวิจัยระดับพื้นที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ (3) นักวิจัยระดับโรงเรียน/สถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน/สถานศึกษา และ (4) นักวิจัยอิสระ ได้แก่ บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผู้ที่อยู่ในและนอกสาขาวิชาการศึกษา โดยโครงการอาจริเริ่มและนำเสนอโดยนักวิจัยระดับใดก็ได้ แต่คณะนักวิจัยควรประกอบด้วยนักวิจัยทั้ง 4 ระดับ

ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทั้ง 4 ระดับ ให้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน/สถานศึกษาที่ให้การศึกษาระดับพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงาน จัดเตรียมงานและประสานงานให้การดูแล ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการดำเนินงานในขั้นต้น คณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดเตรียมงานให้พร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและคณะนักวิจัยทั้ง 60 โครงการ ซึ่งงานที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดกรอบแนวคิดและรายละเอียดที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาและดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินความสำเร็จของโครงการ รวมทั้งการพัฒนาสื่อและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งการที่จะจัดทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นให้ได้ดีและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานอันได้แก่ ข้อเท็จจริง ข้อความรู้และข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมากระแสของการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้โรงเรียน/สถานศึกษา เริ่มต้นตัวที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษาที่มีความพร้อมโดยเฉพาะโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีผู้นำที่มีความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์และฉับไว และโรงเรียน/สถานศึกษาที่มีครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบของการพัฒนาได้ ต่างก็พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ แสวงหาวิถีวิธีในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และดำเนินการพัฒนาไปตามกำลังความสามารถ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์มากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป โรงเรียนดังกล่าวมีกระจายอยู่ทุก

สังกัดในบริบทที่แตกต่างกันและนับได้ว่าเป็นโรงเรียนผู้นำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่น่าจะมีการศึกษาเจาะลึกให้เห็นองค์ประกอบ/ปัจจัยและกระบวนการสำคัญๆ (critical process) ที่ช่วยให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาและวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและเผชิญสถานการณ์ ส่วนโรงเรียนที่มีการพัฒนาไปตามปกติก็ควรได้รับการศึกษาด้วยเช่นกันเพื่อให้เห็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด

ข้อมูลทั้งหมดนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในการกำหนดกรอบแนวคิดและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการวิจัยและพัฒนา ยังเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัยที่สนใจจะดำเนินการวิจัยและพัฒนาตามโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อโรงเรียน/สถานศึกษาจำนวนมากทั่วประเทศที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนที่ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อทำการศึกษาเจาะลึกให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น และได้คัดเลือกโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) ให้เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยนี้

ตอนที่ 1 : การดำเนินการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาแนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

1.1.2 เพื่อศึกษายุทธวิธี การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.1.3 เพื่อศึกษายุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการ สำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้

1.1.4 เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน

1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา / อุปสรรคและความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

1.1.6 เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี (case study) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) และ/หรือ การจัดกลุ่มสนทนา (focus group) รวมทั้งการสอบถามและการศึกษาเอกสาร รายละเอียดการดำเนินการในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบุคลากรของมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- 1.1) ผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2) ครู
- 1.3) นักเรียน
- 1.4) ผู้ปกครองนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องจากชุมชน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในปีการศึกษา 2543 ซึ่งได้แก่ บุคลากรดังต่อไปนี้

- 2.1) ผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหาร
- 2.2) ครู ประกอบด้วย

(1) ครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 12 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามหมวดวิชาต่าง ๆ

(2) ครูผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คน

(3) ครูที่แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนจำนวน 6 คน

3) นักเรียน ประกอบด้วย

3.1) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 44 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จำแนกตามระดับชั้น ระดับชั้นละประมาณ 14-15 คน

3.2) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 9 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำแนกตามระดับชั้นประถมปีที่ 4-6 ชั้นละ 3 คน เป็นนักเรียนเก่ง กลาง อ่อน

3.3) นักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์ หลังผู้วิจัยสังเกตการสอนในห้องเรียนโดยเฉลี่ยห้องละ 2 คน รวมสัมภาษณ์ทั้งหมด 12 คน

4) ผู้ปกครองจำนวน 7 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

1) แบบสอบถาม มี 2 ชุด คือ

1.1) แบบสอบถามครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

1.2) แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

แบบสอบถามข้างต้นมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ร่วมกับแบบประเมินค่า

สร้างโดยคณะวิจัย

2) แบบสัมภาษณ์ มี 3 ชุด คือ

2.1) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเรื่องกระบวนการเรียนรู้

2.2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ครู เรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเรื่องกระบวนการเรียนรู้

3) แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

4) แบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

ในการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยแต่ละชุด

3) สร้างเครื่องมือฉบับร่างตามกรอบแนวคิด แล้วนำมาประชุมเพื่อปรับปรุง

แก้ไขจำนวน 6 ครั้ง จนได้เครื่องมือวิจัยที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4) นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วมาจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สำหรับแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนนั้น คณะผู้วิจัยจำนวน 5 คน ผู้ช่วยวิจัย 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน ได้นำไปทดลองใช้ในโรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) โดยสังเกตการเรียนรู้ การสอนของครูและนักเรียนพร้อมกัน จากนั้นนำผลการบันทึกของผู้วิจัยแต่ละคนมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

1) การบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลตรงตามความเป็นจริง

2) ข้อมูลที่สังเกตและบันทึกได้ตรงกันอย่างน้อย 70%

3) การตีความหมายข้อมูล/การแปลผลข้อมูลสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

ผลพบว่าความสอดคล้องในการสังเกตของคณะผู้วิจัยเป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว แสดงว่าคณะผู้วิจัยมีความตรงในการใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ดังกล่าว

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารโรงเรียนและครู
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลทางกายภาพของโรงเรียน และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 3) แจกแบบสอบถามครู และแบบสอบถามนักเรียน
- 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการบริหารสถานศึกษาที่มาจากชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) และอัดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ หรือมีผู้ช่วยในการบันทึกข้อมูล

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นปลายเปิดมาวิเคราะห์และประมวลผลเป็นความเรียง
- 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามครูและนักเรียนในส่วนที่เป็นการประเมินค่ามาหาค่าเฉลี่ยและตีความหมาย
- 3) นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน มาวิเคราะห์ โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล และประมวลข้อมูลประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน
- 4) สร้างกรอบในการประมวลข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยสรุปได้ดังนี้
 - 4.1) บริบทของโรงเรียน
 - 4.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
 - แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้
 - ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการสำคัญ ๆ ของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จ / เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
 - สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.3) สรุปองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

4.4) อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะ

5) ประมวลข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ในการสรุปข้อมูล กล่าวคือ มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสอบถาม สัมภาษณ์ การสังเกตและ/หรือจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ และนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบที่กำหนด

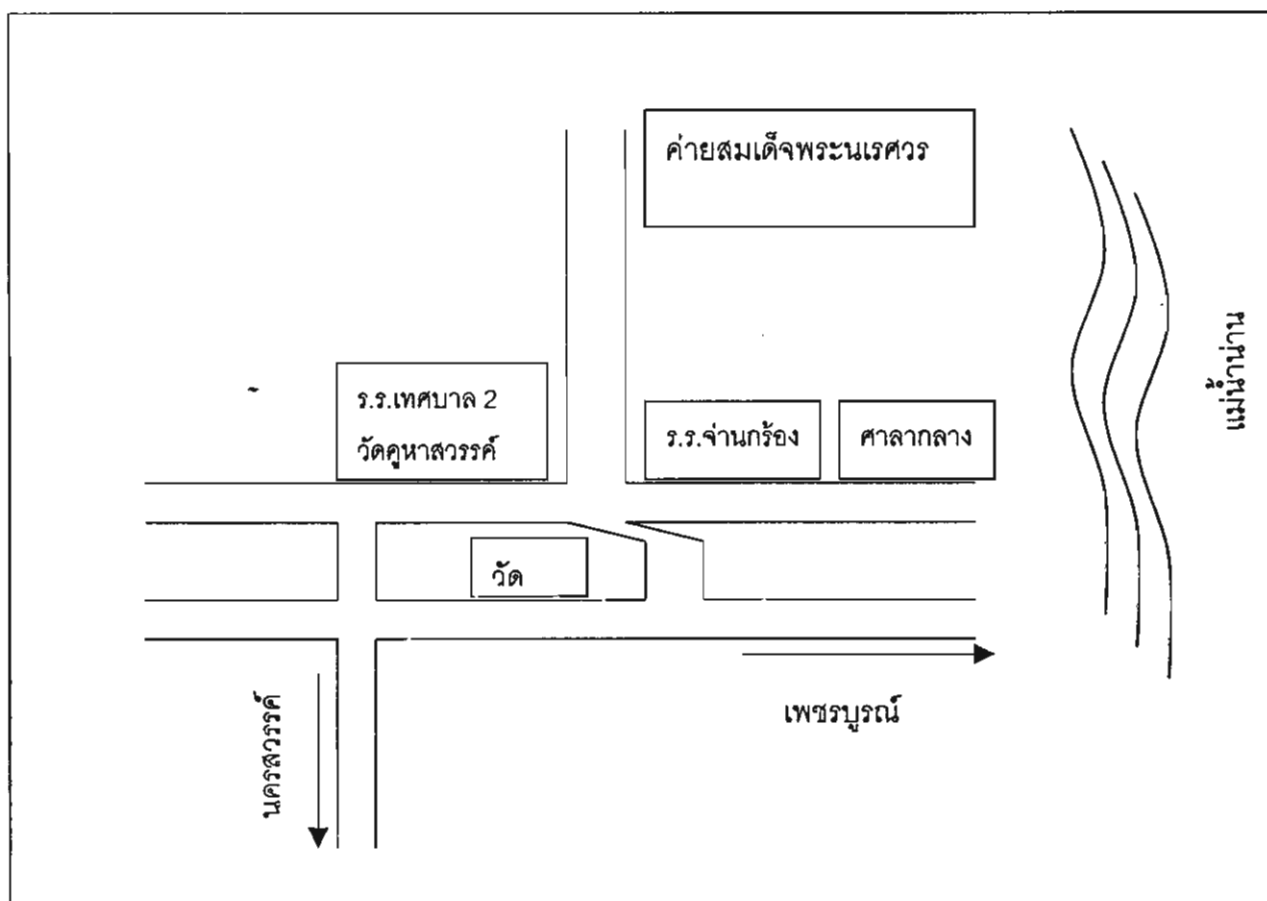
ตอนที่ 2 ผลการวิจัย - กรณีศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

2.1 บริบทของโรงเรียน

2.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน

โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่บนถนนพระร่วง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์ (055) 259031

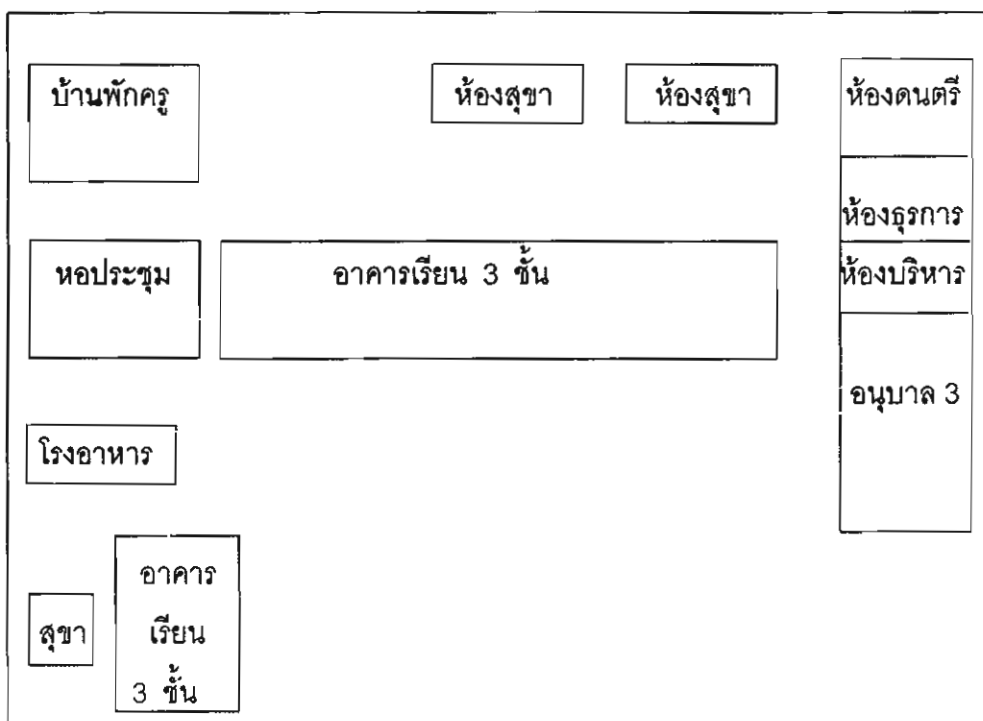
แผนที่แสดงเส้นทางไปโรงเรียนวัดคูหาสวรรค์

โรงเรียนมีพื้นที่ 8 ไร่ 2 งาน 63 ตารางวา มีอาคารเรียนเป็นตึก 2 หลัง ๆ ละ 3 ชั้น จัดเป็นห้องเรียนและห้องวิชาเฉพาะ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องการทำงานพื้นฐานอาชีพ ห้องสังคมศึกษา ห้องจริยศึกษา ภายในห้องเรียนตกแต่งไว้สวยงามประดับด้วยต้นไม้ทุกห้องเรียนและทางเดินบนตึก มีแสงสว่าง สะอาด นักเรียนส่วนใหญ่นั่งเรียนบนพื้นที่สะอาด และมีโต๊ะญี่ปุ่นสำหรับเขียน ทุกห้องเรียนมีพระพุทธรูปให้นักเรียนกราบไหว้ มีตู้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและผลงานของนักเรียน มีบอร์ดตกแต่งด้วยรูปภาพ และแสดงผลงานของนักเรียน ครูและนักเรียนเป็นผู้ดูแลความสะอาดของห้องเรียน ห้องสมุดใช้ห้องเรียนมุมตึกมีหน้าต่าง 2 ด้าน พื้นห้องปูด้วยเสื่อน้ำมัน ห้องดูสะอาดมาก มีหนังสือประมาณ 1,720 เล่ม ห้องพยาบาลอยู่ใกล้ห้องเรียน แต่เงียบสงบ มี 3 เตียง จัดไว้เรียบร้อยสะอาดมาก

โรงอาหารอยู่ระหว่างหอประชุม และอาคารเรียน ไม่มีฝาผนัง จัดเป็นร้านขายอาหารประเภทต่าง ๆ ห้องสุขาของนักเรียนมี 20 ห้อง สะอาดพอใช้ ส่วนหอประชุมเป็นอาคารชั้นเดียว มีกระจกรอบด้าน ติดม่านสีฟ้า มีเครื่องปรับอากาศ ระบบเสียงดี

แผนผังบริเวณโรงเรียน

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

เดิมชื่อ โรงเรียนประชาบาล 2 ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2477 มีนักเรียน 100 คน เมื่อ 1 เมษายน 2506 ได้รับโอนให้ขึ้นกับเทศบาล พร้อมกับให้งบประมาณและห้องสนับสนุนการเรียนการสอน

ปรัชญาของโรงเรียน คือ วินัยดี มีวิชา รู้คุณค่าความเป็นไทย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมคุณธรรม

ความสำเร็จของโรงเรียน : รางวัลที่ได้รับและผลงาน

- พ.ศ. 2541 ครูดีเด่นด้านผู้สอนก่อนประถมศึกษา(ครูสุภา จังหวัดพิษณุโลก)
- พ.ศ. 2542 ครูดีเด่นด้านประกวดสื่อการเรียนการสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน
โรงเรียนดีเด่นขนาดกลาง ของกรมการปกครอง
ห้องสมุดดีเด่นของเทศบาลนคร
- พ.ศ. 2543 โรงเรียนตัวแทนโรงเรียนนาร่องปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน
เทศบาลทั่วประเทศ

2.1.3 บุคลากรของโรงเรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นางวราภรณ์ อ่อนน้อม อายุ 46 ปี จบการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมการประถมศึกษา จากสถาบันราชภัฏกำแพงเพชร ประสบการณ์การสอน 23 ปี ประสบการณ์การบริหาร 4 ปี

จำนวนครูแยกตามประเภทและวุฒิการศึกษา

ครูประจำา ปริญญาตรี 27 คน ปริญญาโท 3 คน

ครูจ้างสอน (ลูกจ้างเทศบาล) ปริญญาตรี 8 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 คน

รวม 41 คน

ภาระงานของครู

- ผู้บริหารสอนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง
- ครูประจำชั้นสอนวิชาหลักได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- ครูทุกคนสอนสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมง และทำหน้าที่พิเศษตามที่ได้รับมอบหมาย

จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1	107	คน
ประถมศึกษาปีที่ 2	93	คน
ประถมศึกษาปีที่ 3	101	คน
ประถมศึกษาปีที่ 4	146	คน
ประถมศึกษาปีที่ 5	102	คน
ประถมศึกษาปีที่ 6	100	คน
อนุบาล 2 และ 3	194	คน
รวม	843	คน

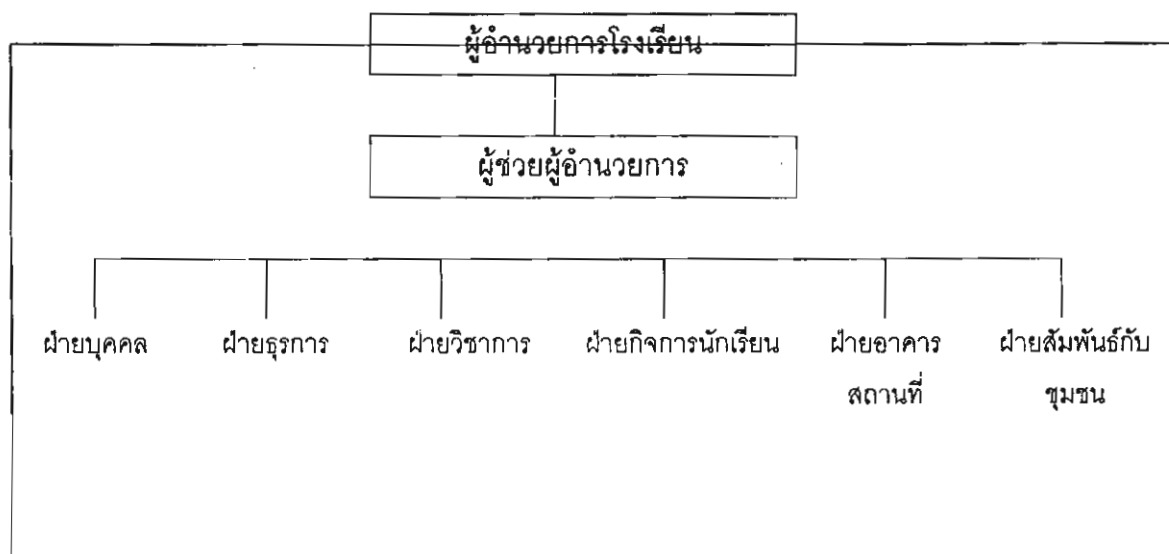
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

	ป.1	ป. 2	ป. 3	ป. 4	ป. 5	ป. 6
ค่าเฉลี่ยผลการสอบ	81.44	76.68	70.28	96.76	62.61	62.88

	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	ส.ป.ช.	ส.ล.น.	ก.พ.อ.
ค่าเฉลี่ยผลการสอบ	81.44	76.68	70.28	96.76	62.61
ค่าเฉลี่ยทุกรายวิชา	เท่ากับ	71.77			

2.1.4 การบริหารงานของโรงเรียน

การบริหารงานของโรงเรียนมีลักษณะดังแสดงในแผนผังข้างล่างนี้

เนื่องจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทำให้โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดคูหาสวรรค์) ต้องปฏิรูปการศึกษา และจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาคน และปลูกฝังคุณธรรม จิตสำนึกความเป็นไทย ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ เรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักพึ่งตนเอง อยู่ในสังคม อย่างมีความสุข จึงจัดทำเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาเป็นแผน 5 ปี (พ.ศ. 2544 –2548) ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ความคาดหวัง / ผลสำเร็จ
เป้าหมายด้านวิชาการ 1. มีหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่นที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับท้องถิ่น	▪ สร้าง/ ปรับหลักสูตรและ หลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ▪ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่น ความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น และเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นโดยแนะนำไปปฏิบัติจริงได้ ▪ สถานศึกษาจัดระบบบริหารติดตาม กำกับ นิเทศ ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	▪ มีหลักสูตรและหลักสูตร ท้องถิ่นที่ยืดหยุ่น เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ▪ โรงเรียนและชุมชนมีสัมพันธภาพและเจตคติที่ดีต่อกัน

เป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ความคาดหวัง / ผลสำเร็จ
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	▪ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนการสอนและสามารถเลือกเรียนฝึกคิด ฝึกทำตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของตน ▪ ใช้กระบวนการคิดมาใช้เป็นหลักการสอน ▪ ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างองค์ความรู้ ▪ ใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ และกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ▪ ใช้การปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ในชีวิต ▪ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ▪ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ▪ ประเมินผลพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและผู้สอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน การวัดผลจากสภาพจริงและวิธีการอื่น ๆ	▪ หลักสูตรท้องถิ่น ▪ แฟ้มสะสมผลงาน ▪ โครงการ ▪ งานวิจัยต่าง ๆ ▪ หนังสือเล่มเล็ก

เป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ความคาดหวัง / ผลสำเร็จ
3. สื่อเทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน	▪ โรงเรียนและชุมชนร่วมกันการจัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยให้เพียงพอ เหมาะสมกับทุกด้าน ▪ มีการจัดระบบซ่อมบำรุงสื่อเทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะใช้งานได้ดี ▪ จัดการติดตาม ประเมินผลในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ▪ ครูผลิตสื่อเพื่อบรรณาการการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้สร้างองค์ความรู้	▪ โรงเรียนมีสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่หลากหลายเพียงพอ รวมทั้งมีแหล่งบริการด้านการเรียนการสอนตามความจำเป็นและมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าได้ทั้งของผู้เรียน ผู้สอนและชุมชน ▪ ครู นักเรียน และชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างรู้พร้อมแดน
เป้าหมายด้านบุคลากร 1. ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ 2. พัฒนาศักยภาพครูเพื่อรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการประกันคุณภาพ	▪ โครงการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ด้านบริหารการจัดการคุณธรรม จริยธรรมและภาวะผู้นำ ▪ มีการติดตามประเมินผลภายในสถานศึกษาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ▪ โครงการอบรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ▪ โครงการวิจัยชั้นเรียนและโครงการงาน ▪ โครงการเพิ่มสะสมต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยี ▪ โครงการนิเทศภายใน การผลิตสื่อ ▪ โครงการทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ▪ โครงการพัฒนาจิต	▪ ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ▪ ผู้บริหารเป็นผู้นำที่ดี รับผิดชอบหน้าที่ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ▪ บุคลากรมีคุณภาพ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ เชิดชูคุณธรรม รับผิดชอบ มีวินัย พัฒนาชาติ ▪ บุคลากรมีความสมดุลทั้งทางกาย ปัญญา จิตใจและสังคม สามารถแข่งขันกับสังคมโลก ▪ บุคลากรเป็นที่ยอมรับของสังคม * ครูต้นแบบ * ครูแกนนำ * ครูแห่งชาติ * วิทยากรทางการศึกษา * มีใบประกอบวิชาชีพ

เป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ความคาดหวัง/ผลสำเร็จ
เป้าหมายด้านนักเรียน พัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมที่ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	■ จัดหลักสูตรที่ต้องการและเชื่อมโยง กับชีวิต ■ จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยนำรูปแบบและวิธีการและเทคนิคการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ■ ออกแบบจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเต็มศักยภาพ ■ จัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนตามเนื้อหาวิชา ■ ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการพฤติกรรมด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ดังชื่อโครงการของโรงเรียน ดังนี้ * โครงการคิดคล่องสมองไว * โครงการคณิตศาสตร์ชวนคิด * โครงการวิทยาศาสตร์นำรู้ * โครงการย่อโลกสู่โรงเรียน * โครงการคลินิกภาษาไทย * โครงการทัศนศึกษานอกสถานที่ * โครงการโรงเรียนสวยด้วยมือเรา ฯลฯ	■ นักเรียน "เก่ง ดี มีสุข"

เป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ความคาดหวัง/ผลสำเร็จ
เป้าหมายโรงเรียนเป็น ฐานการพัฒนา โรงเรียนนำอยู่เอื้อต่อการเรียนรู้มีเทคโนโลยี มีแหล่งศึกษาค้นคว้า มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	- พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบครบวงจร - การจัดการเรียนรู้ตามแนวการพัฒนา - จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา - พัฒนาศักยภาพของห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้และบริการแก่ ท้องถิ่น - พัฒนาห้องพิเศษทางด้านการศึกษาให้ทันต่อเทคโนโลยีการเรียนรู้ของนักเรียน - จัดระบบสาธารณูปโภคภายในโรงเรียนให้เพียงพอ สะดวก สะอาดและมีประสิทธิภาพ	- โรงเรียนสีขาว - โรงเรียนแกนนำปฏิบัติการศึกษา - โรงเรียนโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม - โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ - ธรรมนูญโรงเรียน - การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 แนวคิด/กระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้

ผู้บริหารกล่าวว่าในอดีตได้รับความรู้จากวิทยาลัยครูว่าการเรียนรู้คือการจำได้ จึงจัดการสอนให้นักเรียนท่องจำ ทำตามแบบอย่าง และเรียนภายในชั้นเรียน ปัจจุบันการเรียนรู้ต้องให้นักเรียนแสวงหาความรู้เอง รู้จักแหล่งความรู้ ครูจึงต้องฝึกให้นักเรียนคิดและลงมือทำ โดยครูจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน มีการประเมินผลตามสภาพจริง โรงเรียนเคยเริ่มบูรณาการหลักสูตร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะความร่วมมือในการทำหลักสูตรบูรณาการยังไม่ค่อยมี ในอนาคตการเรียนรู้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะจะจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมกับเทคนิคการสอนอื่น ๆ

ครูกล่าวว่าในอดีตไม่รู้จักคำว่าการเรียนรู้ มีแต่คำว่าการสอน ซึ่งหมายถึงว่านักเรียนต้องอ่านออก เขียนได้ และบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นการเรียนรู้หมายความว่านักเรียนต้องท่องจำ จดบันทึกและทำแบบฝึกหัด ลักษณะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ จำสิ่งที่ครูพูดให้ได้หมด และตอบข้อสอบให้ตรงกับที่ครูสอน ความคิดเช่นนี้ได้มาจากแนวการศึกษาในวิทยาลัยครู และเห็นอาจารย์ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เมื่อมาเป็นครูจึงปฏิบัติตามและพอใจที่ได้สอนเช่นนั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือ นักเรียนเบื่อการจด ทำงานช้า และหลับบ่อย ๆ ในปัจจุบันการเรียนรู้เปลี่ยนแปลง เพราะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและได้รับการอบรมจากองค์กรยูนิเซฟ ทำให้ครูเปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนเจตคติ รู้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้แนะนำให้เด็กเรียน เมื่อครูจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลง เรียนด้วยความเข้าใจ คิดได้เอง คิดเก่ง กล้าแสดงออก และสนุกในการเรียน ครูได้เรียนรู้จากนักเรียนมาก และจากการสอบถามความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ครูแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แนวคิดต่าง ๆ เปลี่ยนไปทุกประการ ครูเห็นด้วยกับแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอยู่ในระดับมากทุกรายการดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในช่วงก่อนและหลังปี
พ.ศ. 2540

แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ก่อนปี พ.ศ. 2540		หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น — X	ความหมาย	ความคิดเห็น — X	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยและปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความเข้าใจให้เกิดแก่ผู้เรียน	1.66	น้อย	3.33	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.58	น้อย	3.36	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ ด้วยตนเอง	1.50	น้อย	3.18	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.00	น้อย	3.45	มาก
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจ เรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.33	น้อย	3.18	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน และกัน	1.66	น้อย	3.17	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	2.50	มาก	3.42	มาก
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และ ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการ เรียนรู้ และดำรงชีวิต	1.83	น้อย	3.23	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	1.75	น้อย	3.17	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มา ใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	1.58	น้อย	3.50	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงใน ห้องเรียน	1.83	น้อย	3.00	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	1.84	น้อย	2.92	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในกาวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	1.90	น้อย	3.27	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและ ชุมชน	1.92	น้อย	3.08	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	1.92	น้อย	3.16	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.09	น้อย	2.41	น้อย
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมใน วิชาต่าง ๆ	1.92	น้อย	3.17	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	1.92	น้อย	2.75	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	1.86	น้อย	2.92	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	1.64	น้อย	3.17	มาก
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	1.58	น้อย	3.17	มาก
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้ แก่ผู้เรียน	1.75	น้อย	3.17	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	1.61	น้อย	3.25	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง	2.16	น้อย	3.42	มาก

แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ก่อนปี พ.ศ. 2540		หลังปี พ.ศ. 2540	
	ความคิดเห็น $\bar{X}$	ความหมาย	ความคิดเห็น $\bar{X}$	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยและปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด				
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	1.81	น้อย	3.27	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	1.66	น้อย	2.67	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	1.64	น้อย	3.00	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	1.67	น้อย	3.00	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	1.66	น้อย	3.17	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	1.92	น้อย	3.42	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึง ครูเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ครูเห็นด้วยในระดับมาก
 -ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ครูเห็นด้วยในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ครูเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

นักเรียนเล่าว่าลักษณะการเรียนการสอนเมื่อ 3 ปีก่อน ครูให้นั่งเรียนโต๊ะเรียงแถว หน้ากระดาน ครูยืนหน้ากระดานดำ สอนตามหนังสือ เขียนข้อความบนกระดานดำ ใช้ไม้ชี้ข้อความและอธิบาย ถามคำถามให้นักเรียนตอบรายบุคคล ถ้าตอบผิด ครูจะตี ภาพครูในอดีต มือซ้ายถือไม้เรียว มือขวาถือชอล์กเป็นประจำ ส่วนลักษณะการเรียนการสอนในปัจจุบัน นักเรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม ทำใบงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูให้ร้องเพลง และเล่นเกม ทำให้ไม่เครียด เวลาอธิบายครูไม่ใช้กระดานดำ และครูไม่ตีแล้ว นักเรียนรู้สึกชอบและดีใจที่ครูเปลี่ยนวิธีสอนทำให้อยากมาโรงเรียนเพราะเรียนสนุก เข้าใจง่าย ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน ส่วนผู้ปกครอง กล่าวว่าโรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองปีละ 1 ครั้ง และได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และวิธีจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ผู้ปกครองจึงทราบว่า การเรียนของลูกเปลี่ยนไป

2.3 ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้บริหารทำให้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อรับโครงการของยูนิเซฟ เรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นระบบทั้งโรงเรียน เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อป้องกันโรคเอดส์ ระหว่าง สิงหาคม 2540 - ตุลาคม 2541 ครูทั้งโรงเรียนได้รับการอบรมและปรับศักยภาพ 14 ครั้ง ๆ ละ 4 วัน ครูเริ่มตระหนักในบทบาทหน้าที่ ปรับตัวเอง และเรียนรู้เรื่องการปฏิรูปการศึกษา มีเจ้าหน้าที่จากยูนิเซฟมาประเมินตลอดจนถึงปัจจุบัน ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูนำความรู้มาใช้วางแผนการสอนและพาครูไปดูงานโรงเรียนอื่น ครูได้นำการจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 สำหรับครูที่สนใจนำความรู้ไปปฏิบัติในชั้นเรียนจนมีความชำนาญ ผู้บริหารจัดเป็นทีมวิทยากรไปเผยแพร่ความรู้ให้กับโรงเรียนเทศบาลอื่น ๆ อีกหลายโรง ทำให้ครูชำนาญ เชี่ยวชาญมากขึ้น

ผู้บริหารเป็นนักคิด และนักวิชาการ จึงมีความคิดที่จะปรับปรุงการทำงาน อยู่ตลอดเวลา ได้นำวิธีการบริหารงานแบบครบวงจร (PDCA) มาใช้ในการทำงาน โดยส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการออกคำสั่ง ซึ่งตรงจุดนี้ครูหลายคนให้ความคิดเห็นว่า ผู้บริหารใจดีเกินไป ทำให้ทำงานไม่พร้อมเพรียงกัน ผู้บริหารเชื่อว่าในไม่ช้าผู้ที่ไม่สมัครใจจะเปลี่ยนใจเมื่อเห็นคนอื่นทำ เป็นการให้โอกาสปรับตัวกับทุกคน ในการทำงาน ผู้บริหารใช้กระบวนการกลุ่มระดมความคิด ทำงานร่วมกันอย่างเป็นสุขโดยผู้บริหารเปิดใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและให้คำปรึกษาแก่ครู นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือสอบถามความคิดเห็นของครูเป็นระยะ

ในการประชุมครูแต่ละครั้ง ผู้บริหารจะนำความรู้ใหม่ๆ หรือความเคลื่อนไหวทางการศึกษามาแจ้งให้ครูทราบ นับเป็นการกระตุ้นและจุดประกายให้ครูเกิดความสนใจ ใส่ใจในเรื่อง การปฏิรูปการศึกษา อันเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีครูถึง 19 คนที่สนใจสมัครเป็นครูแกนนำ เข้ารับการอบรมที่สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้บริหารได้กล่าวว่า ขณะนี้โรงเรียนดำเนินการสำเร็จไปแล้วประมาณ 30 % คาดว่าในอีก 3 ปี ข้างหน้าโรงเรียนจะทำทุกอย่างตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ให้สำเร็จ

2.4 ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ครูทั้งโรงเรียนเข้าร่วมโครงการของยูนิเซฟ โดยเข้ารับการอบรมเรื่องการจัด การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม และทักษะชีวิต ครูนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาตนเอง ทำ ความรู้จักกับตนเองก่อน แล้วจึงจะรู้จักผู้เรียน ก่อนสอนครูทุกคนต้องมีการวางแผนการสอน จัด ทำแผนการสอนโดยยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และส่งแผนการสอนให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการตรวจ กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนมักใช้ใบงานกำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรม ต่าง ๆ แล้วนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาสรุปหน้าชั้นเรียน เหตุที่ครูสามารถจัดการเรียน การสอนในลักษณะนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีกระบวนการพัฒนาครูที่มีลักษณะเป็นการอบรมเชิง ปฏิบัติการแบบเข้ม ทำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานและทำกับครูทุกคนพร้อมกัน วิทยากรที่มาให้ ความรู้มีความชัดเจนในเนื้อหาสาระและวิธีการ และสามารถให้การนิเทศครูได้

ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูพบว่านักเรียนมีความสุขในการเรียน มีทักษะการคิดที่หลากหลาย มีคุณธรรมและกระตือรือร้นใน การเรียน นักเรียนสนุก ชอบเรียน กล้าแสดงออก คิดได้เอง คิดเก่ง งานที่นักเรียนทำสะท้อนให้ เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไร ครูได้เรียนรู้จากนักเรียนครูรู้สึกดีใจและประทับใจกับการเปลี่ยน แปลงในทางที่ดี - และคิดว่าเป็นการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง ครูทุกคนควรปฏิบัติเช่นนี้ตลอดไป และครูรู้สึกว่าได้เสี่ยงในการสอนน้อยลงและดุน้อยลง

ด้วยการสนับสนุนจากยูนิเซฟ ทำให้สภาพห้องเรียนมีความสวยงาม เป็น ระเบียบมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใส กระตือรือร้น กล้าพูด กล้าแสดงออก ครูอำนวยความสะดวกหรือจัดการ ให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ และนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อน

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูพบว่า หลังจากปี พ.ศ. 2540 ครูมี การปฏิบัติในระดับมากในทุกรายการยกเว้น การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้มีการ ปฏิบัติในระดับมากที่สุดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในช่วงก่อนและหลังปี
พ.ศ. 2540

แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2540)		ปัจจุบัน (หลังปี พ.ศ. 2540)	
	การปฏิบัติ $\bar{X}$	ความหมาย	การปฏิบัติ $\bar{X}$	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยและปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความไม่พอใจให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.10	น้อย	3.27	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.54	น้อย	3.27	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ ด้วยตนเอง	1.63	น้อย	3.00	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.00	น้อย	3.45	มาก
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจ เรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.63	น้อย	3.00	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน และกัน	2.20	น้อย	3.08	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	2.38	น้อย	3.33	มาก
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และ ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการ เรียนรู้ และดำรงชีวิต	1.80	น้อย	3.17	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	1.67	น้อย	2.73	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มา ใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	1.77	น้อย	3.20	มาก
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงใน ห้องเรียน	2.00	น้อย	3.00	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	1.92	น้อย	3.75	มากที่สุด
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	1.92	น้อย	3.00	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและ ชุมชน	1.92	น้อย	3.00	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.00	น้อย	2.92	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	1.92	น้อย	2.83	มาก
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมใน วิชาต่าง ๆ	1.92	น้อย	3.00	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	1.92	น้อย	3.08	มาก
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	1.66	น้อย	2.58	มาก
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	1.66	น้อย	2.50	มาก
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	1.58	น้อย	3.17	มาก
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้ แก่ผู้เรียน	2.07	น้อย	2.91	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	1.69	น้อย	2.72	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง	2.42	น้อย	3.09	มาก

แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2540)		ปัจจุบัน (หลังปี พ.ศ. 2540)	
	การปฏิบัติ $\bar{X}$	ความหมาย	ความคิดเห็น $\bar{X}$	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยและปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้ อย่างน้อยเพียงใด				
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	1.81	น้อย	3.42	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	1.74	น้อย	3.27	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	1.73	น้อย	2.67	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	1.75	น้อย	2.92	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	1.66	น้อย	2.82	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	1.83	น้อย	3.33	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

 ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติในระดับมาก

 ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย

 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ครูมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

เมื่อผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะดังนี้

1. ครูถามคำถามและอธิบายตลอดชั่วโมง ให้นิเวศนักรเรียนคิดและทำกิจกรรมน้อยมาก นักเรียนไม่มีโอกาสใช้ความคิดสร้างความรู้เอง
2. ครูแจกใบงานและใบความรู้ และส่งตัวแทนสรุป เน้นที่กระบวนการทำงานมากกว่าเนื้อหา
3. เมื่อนักเรียนเริ่มเบื่อ ครูจะให้ร้องเพลงประกอบการทำท่าทาง ตอนนี้นักเรียนจะชอบมาก
4. คำสั่งของครูไม่ค่อยชัดเจนหรือกระชับ ทำให้นักเรียนทำไปตามความเข้าใจ หรือครูพูดเตือนให้ระวังเรื่องนั้นเรื่องนี้ ตลอดเวลาที่นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม
5. บางครั้งนั่งเป็นกลุ่มแต่นักเรียนไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
6. ความรู้ของครูยังไม่แม่นยำ สอนได้ผิวเผิน หรือสอนไม่ตรงกับมโนทัศน์
7. บางครั้งมีการนำรูปแบบอื่นมาใช้ทำกิจกรรม แต่ครูไม่เข้าใจวิธีการของรูปแบบอย่างแท้จริง จึงทำไปตามขั้นตอนที่ได้รับการอบรมมา

สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นใบงาน ใบความรู้ และแบบเรียน คำสั่งในใบงานบอกขั้นตอน การทำไม่เป็นระบบ ไม่สามารถบอกได้ว่าครูต้องการอะไร ส่วนใบความรู้ให้ความรู้ในลักษณะการให้คำจำกัดความ ไม่มีคำอธิบายหรือตัวอย่างที่ชัดเจนพอที่นักเรียนจะสร้างความรู้ได้เอง ฉะนั้นการเรียนการสอน จึงเป็นการให้นักเรียนเรียนรู้จากการอ่านแทนการฟังครูอธิบาย ส่วนการวัดและประเมินผลไม่มีกิจกรรมที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน ครูส่วนใหญ่ยังไม่พอใจกับการสอน คิดว่ามีข้อบกพร่องอยู่ ส่วนนักเรียนส่วนมากชอบเพราะครูให้เล่นเกม และร้องเพลงบ่อยทำให้ไม่่วงนอน บางครั้งได้วาดรูป นักเรียนมีอิสระในการพูด และสามารถเดินไปมาในห้องเรียนโดยครูไม่ดู

เมื่อพิจารณาแผนการสอนของครูพบว่าการเขียนองค์ประกอบต่างๆมีลักษณะดังนี้

1. สารสำคัญ เขียนในลักษณะเนื้อหาหรือจุดประสงค์การเรียนรู้
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เขียนเป็น 2 แบบ คือจุดประสงค์ปลายทางและนำทาง หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีการเขียนสลับส่นกันระหว่างจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง

3. เนื้อหาเขียนเฉพาะหัวข้อ หรือเขียนข้อความไม่สัมพันธ์กับสาระสำคัญ
4. กิจกรรมการเรียนการสอน ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) 4 ขั้นตอน คือ

4.1 ประสบการณ์ผู้เรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม ด้วยการสนทนาซักถามหรือนำเข้าสู่บทเรียน

4.2 การสะท้อนความคิด เป็นการทำกิจกรรมตามใบงาน

4.3 ความคิดรวบยอด เป็นการสรุปร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนสรุป ครูเพิ่มเติม

4.4 การประยุกต์แนวคิด เป็นการทำแบบฝึกหัดหรือลงมือปฏิบัติ

5. การวัดและประเมินผล เน้นการสังเกตการทำงาน ความสนใจและตรวจผลงาน

นักเรียนกล่าวว่า เมื่อ 3 ปีที่แล้ว การเรียนการสอนในชั้นเรียนครูมักจะอธิบาย บอกให้จดหรือเขียนข้อความบนกระดานดำให้นักเรียนลอก ส่วนนักเรียนจดสิ่งที่ครูบอกหรือเขียนให้ดู เปิดหนังสืออ่าน ทำแบบฝึกหัด ถ้าใครทำผิดจะถูกตี ใครพูดครูจะให้เพื่อนทำโทษหรือบางครั้งครูเขียนคำตอบบนกระดานดำแล้วนักเรียนตรวจคำตอบกันเอง ในปีนี้การเรียนการสอนในชั้นเปลี่ยนไป นักเรียนชอบเรียนวิธีนี้ เพราะครูให้นักเรียนเรียนกันเป็นกลุ่ม ได้ใช้ความคิดทำงานตามใบงาน มีกิจกรรม ครูให้นักเรียนสรุปเอง ครูอธิบายเพิ่มเติม มีการทดสอบก่อน - หลังเรียน บางครั้งครูพาออกไปนอกชั้นเรียนได้รับประสบการณ์ตรง นักเรียนมีบางอย่างที่อยากให้ครูทำ คือ ให้สอนเรื่องง่าย ๆ ก่อนสอนเรื่องยาก ไม่สอนตามหนังสือเรียนเพราะนักเรียนทำไม่ได้และสอนความรู้ทั่วไปเพิ่มเติมบ้าง รวมทั้งสอนวิธีให้ไปค้นหาความรู้ ครูเวลานี้ใจดีกว่าปีก่อน ๆ นักเรียนจึงไม่กลัว และชอบมาโรงเรียน แต่ยังมีครูบางคนที่ยังดุอยู่ และเมื่อสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก แสดงว่าครูได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ยกเว้นนักเรียนมีโอกาสดลองเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลในเรื่องที่เรียนอยู่ในระดับน้อยซึ่งขัดแย้งกับการปฏิบัติของครู ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	$\bar{x}$	ความหมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด		
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.90	มาก
2. นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	2.65	มาก
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	2.75	มาก
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.80	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	3.10	มาก
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	2.95	มาก
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	2.85	มาก
8. นักเรียนมีโอกาสได้ทดลองเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	2.35	น้อย
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	2.70	มาก
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	2.80	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.65	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.65	น้อย
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.55	น้อย
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	2.55	น้อย
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.70	มาก
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	2.05	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

สรุปได้ว่าครูประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพราะครูได้ปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหลักการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม
2. เตรียมการสอน และเขียนแผนการสอน
3. ได้รับการนิเทศจากโรงเรียน
4. มีเจตคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน

โรงเรียนจัดการประชุมผู้ปกครองทุกปี มีการชี้แจงนโยบาย วิธีการจัดการเรียนการสอน เชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจวิธีดูแลและเลี้ยงลูก สวัสดิการการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนจัดอย่างไร และมีสิ่งใดที่ผู้ปกครองจะช่วยดูแลเมื่อเด็กอยู่ที่บ้าน เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมเช่นวันปีใหม่หรือวันเด็ก ผู้ปกครองจะมาร่วมตักบาตร ผู้ปกครองบางคนสอนการบ้านให้ลูก แต่บางคนไม่สามารถสอนได้เนื่องจากไม่มีความรู้หรือไม่มีเวลา

อาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนพยายามประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชน และจังหวัด โรงเรียนมีกิจกรรมมาก ครูแทบไม่มีเวลาว่างเพราะต้องเตรียมการฝึกซ้อม จัดการแสดง หรือจัดนักเรียนไปเข้าประกวดงานต่าง ๆ สรุปได้ว่าโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

2.6 สภาพความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

สภาพความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนมองเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในโรงเรียนดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ผู้อำนวยการเคยเป็นครูก่อนมารับหน้าที่บริหารจึงมีความความเข้าใจการเรียนการสอน และศึกษาเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ได้นำข้อมูลใหม่ ๆ มาเล่าให้ครูฟังอยู่เสมอ พร้อมกับกระตุ้นให้ครูคิด โครงการใหม่ ๆ ทำให้โรงเรียนเป็นองค์กรที่มีการเรียนรู้

2. การเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการ เมื่อผู้บริหารเข้ามารับหน้าที่เมื่อ 4 ปีก่อน ได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการให้เป็นระบบประจวบกับโครงการยูนิเซฟมาทบทวนของความร่วมมือปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน ผู้บริหารยินดีให้ความร่วมมือจึงทำให้ครูทั้งโรงเรียนได้พัฒนาการเรียนการสอน

3. การเปลี่ยนแปลงของครู ครูทุกคนตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าโครงการยูนิเซฟก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในโรงเรียน นับตั้งแต่อาคารสถานที่ ห้องเรียน และพฤติกรรมการสอนตัวของครูเองที่ต้องเปลี่ยนไปตามที่ได้รับการอบรม

4. การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ครูพบว่านักเรียนมีความสุขในการเรียน มีทักษะการคิดที่หลากหลาย มีคุณธรรม และมีความกระตือรือร้นในการเรียน ส่วนตัวนักเรียนดีใจที่ครูเปลี่ยนวิธีสอน ทำให้นักเรียนมีโอกาสคิดเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนสนุก และเข้าใจง่าย

2.7 ปัญหา/อุปสรรค และความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.7.1 ผู้บริหาร

ก. ปัญหา/อุปสรรค

ปัญหาสำคัญของโรงเรียนคืองบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียนโดยเฉพาะการพัฒนาศาลาและสื่อการสอน ปัญหารองลงมาคือ งานพิเศษของจังหวัด ชุมชน และหน่วยเหนือมีมาก จนครูไม่มีเวลาที่จะพัฒนาการเรียนการสอน

ข. ความต้องการ

โรงเรียนต้องการงบประมาณสนับสนุนเพื่อมาดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะขอมีเวลา 3 ปี เพื่อให้โครงการที่เริ่มไว้สามารถดำเนินไปจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์และเตรียมบุคลากรให้มีความมั่นใจ และพร้อมที่จะสานงานต่อและริเริ่มงานใหม่ด้วยตนเอง

2.7.2 ครู

ก. ปัญหา/อุปสรรค

ครูยังขาดประสบการณ์และความชำนาญในวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ และครูมีงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอนมาก จนไม่มีเวลาเตรียมการสอนและศึกษาค้นคว้าหาความรู้

ข. ความต้องการ

ครูต้องการลดภาระงานพิเศษเพื่อให้มีเวลาพอมาทบทวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องเอกสารความรู้เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน ความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยชั้นเรียน การทำแฟ้มครู ความร่วมมือของผู้ปกครองอย่างจริงจัง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

2.7.3 นักเรียน – ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการ

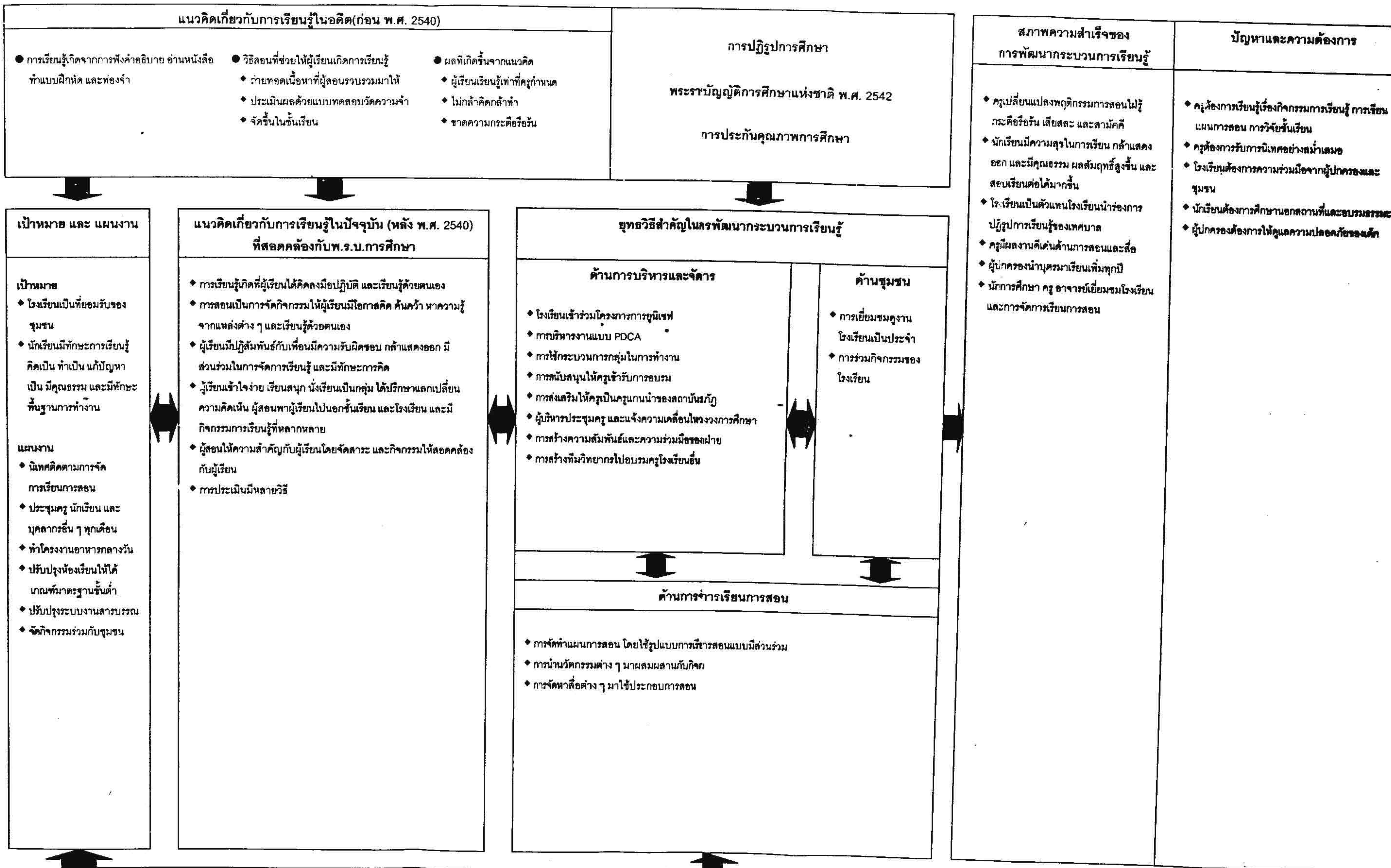
นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาแต่มีความต้องการที่จะเรียนรู้ โดยเฉพาะ เรื่องประวัติศาสตร์ อาชีพต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ พุทธศาสนา ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ นักเรียนอยากให้ครูและโรงเรียน ช่วยทำให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยต้องการให้ครูทบทวนการเรียน ตั้งใจสอน พาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ สอนพิเศษ ต้องการให้ครูทุกคนสอนมารยาท อยากให้ครูเล่นกีฬาและเล่นเกมทุกวัน ความสามัคคีและอบรมนักเรียนทุกวัน นิมนต์พระมาเทศน์ จัดค่ายธรรมะ พุดสิ่งดี ๆ ให้กับนักเรียน ไม่ใช่อารมณ์ มีความเข้าใจนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่ช้า มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

2.7.4 ผู้ปกครอง – ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการ

ผู้ปกครองไม่มีปัญหาแต่ต้องการให้โรงเรียนดูแลเรื่องความปลอดภัย โดยปิดประตูโรงเรียนเมื่อโรงเรียนเข้าและไม่อนุญาตให้นักเรียนออกไปนอกโรงเรียนจนกว่าโรงเรียนเลิก ความต้องการอีกประการหนึ่ง คือขอให้ผู้บริหารติดตามดูแลการสอนของครูและปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและความเมตตา

ข้อมูลจากข้อ 2.1- 2.7 ได้ประมวลไว้ในแผนผังดังนี้

- บริบทของโรงเรียน
- โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักบริหารการศึกษากลาง กระทรวงมหาดไทย สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6
 - นักเรียน 843 คน ครู 41 คน วุฒิปริญญาตรี 27 คน ปริญญาโท 3 คน
 - มีวัด โรงเรียน และร้านค้าอยู่ใกล้เคียง

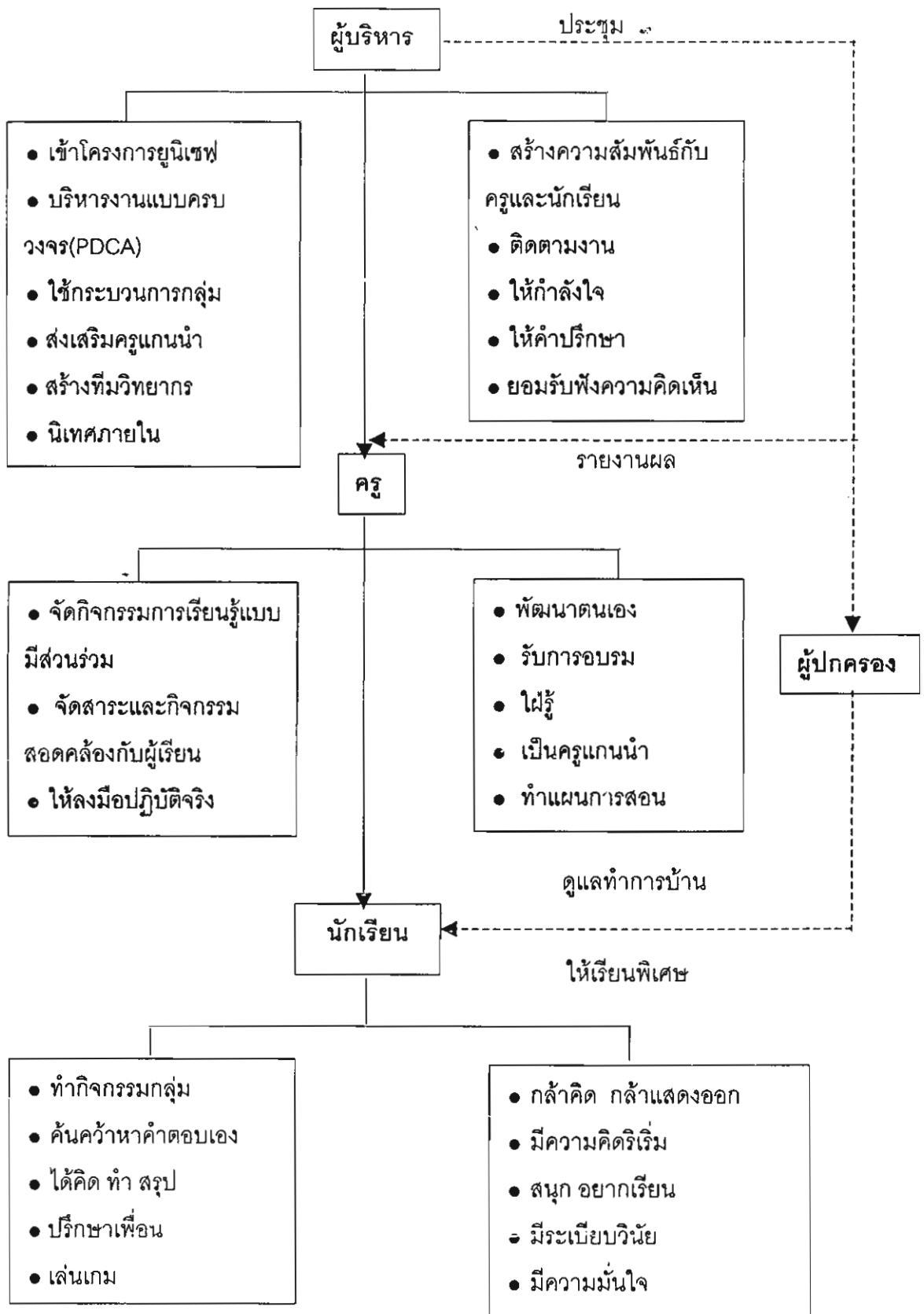

2.8 การวิเคราะห์หาค่าประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ความก้าวหน้าในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเกิดจากการองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นนักบริหาร นักคิด และนักจิตวิทยา และมีมนุษยสัมพันธ์ ทำให้สามารถดึงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ามาร่วมกันทำงาน และยังมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ทำให้โรงเรียนมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นประจำ
2. ผู้บริหารใช้หลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ทำให้มีการร่วมมือกันทำงานและพัฒนางานอยู่เสมอ
3. การที่ผู้บริหารตัดสินใจเข้าร่วมโครงการกับองค์กรยูนิเซฟ ทำให้โรงเรียนได้พัฒนาทั้งโรงเรียนและครูได้รับความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ครูได้รับการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ
4. ครูส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนและร่วมมือกับผู้บริหาร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นในการทำงานและสละทรัพย์ส่วนตัวจัดหาสื่อมาใช้ประกอบการสอน
5. ครูนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาใช้เตรียมการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. นักเรียนมีลักษณะอยากรู้ อยากเรียน ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ

องค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ : โรงเรียนเทศบาล 2
(วัดคูหาสวรรค์)

ตอนที่ 3 การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผลการวิจัย

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักบริหาร การศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ที่บริเวณตัวเมืองใกล้ชุมชนที่เป็น วัด โรงเรียนและร้านค้า ปัจจุบันมีอาคารเรียน 3 หลัง อาคารประกอบ 2 หลัง อาคารเอนก ประสงค์ โรงอาหาร ห้องสุขา และบ้านพักครู เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 843 คน ครูประจำและครูจ้างสอนรวม 41 คน วุฒิ ปริญญาโท 3 คน ปริญญาตรี 37 คน และประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 คน สอนสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมง ผู้อำนวยการมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา แต่ก่อนโรงเรียนนี้มีนักเรียนน้อย และไม่เป็น ที่รู้จักของคนในชุมชนเท่าใดนัก บริเวณโรงเรียนสกปรกและมีน้ำขังจนกระทั่งมีการเปลี่ยนผู้บริหาร เมื่อ พ.ศ. 2539 โรงเรียนได้รับการดูแลปรับปรุงบริเวณให้สะอาดและร่มรื่น ได้รับงบประมาณมาสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมจากเดิม โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรยูนิเซฟเข้ามาให้ความรู้ เรื่องการปฏิรูปการศึกษา ครูทุกคนได้รับการอบรมการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ครูนำ ความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอน จนกระทั่งนักเรียนสามารถสอบเรียนต่อในโรงเรียนประจำ จังหวัดได้มากขึ้น โรงเรียนจึงเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลาน เข้ามาศึกษาในโรงเรียนนี้

3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

ในอดีตการเรียนรู้ คือ การจำสิ่งที่ครูสอนได้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อครูบอก เล่า อธิบาย ดังนั้นการสอนจึงยึดหนังสือแบบเรียน ของกรมวิชาการหรือสำนักพิมพ์ เป็นหลัก สอนตามรูปแบบที่ได้ร่ำเรียนมาจากสถาบันฝึกหัดครูหรือครูรุ่นพี่ หากจะจัดการเรียน การสอนที่ต่างจากปกติ มักไม่ได้รับการสนับสนุน ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนแบบนี้ คือ ความ เบื่อหน่ายที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและครู นักเรียนจะเชื่อฟังครู และไม่คิดอะไรที่แตกต่างจากครู

ในปัจจุบัน ความหมายของการเรียนรู้เปลี่ยนไป นักเรียนต้องคิด แสดง พูดและปฏิบัติเอง ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากคณะครูในโรงเรียนได้รับการอบรมจากโครงการยูนิเซฟ หลังการอบรมครูประมาณครึ่งหนึ่งอยากทำ จึงมาลองทำให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ

นักเรียนเกิดความเข้าใจ จำได้นาน มีความสุขในการเรียน กล้าพูด กล้าทำ ไปสอบเรียนต่อได้จำนวนมาก ประกอบกับครูได้เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ให้ครูโรงเรียนอื่น จึงมีผู้สนใจมาดูงาน การสอนของครูแกนนำบ่อย ๆ ครูห้องข้างเคียงสนใจมาขอ ดู ขอปรึกษาและไปทำบ้าง การสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญจึงขยายเป็นวงกว้างในโรงเรียน

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อโรงเรียนได้รับโครงการปฏิรูปการศึกษาเป็นระบบทั้งโรงเรียน เพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ขององค์การยูนิเซฟ เมื่อปี พ.ศ. 2540 โครงการให้การอบรมครูทั้งโรงเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่องตลอดปีจำนวน 14 ครั้ง กิจกรรมการอบรมมีลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการกลุ่มและกระบวนการสร้างความรู้ ทำให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และนำความรู้มาใช้จัดกิจกรรมในชั้นเรียน ครูพบว่านักเรียนเรียนอย่างสนุกสนาน นักเรียนได้คิด ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจ ครูเหนื่อยในการเตรียมแผนการสอน แต่ดีใจที่นักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โรงเรียนได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน ครูได้รับรางวัลดีเด่น และโรงเรียนได้เป็นโรงเรียนตัวแทนนำร่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนเทศบาลทั่วประเทศ

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเกิดจากการบริหารจัดการของผู้บริหารที่นำหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) เข้ามาใช้ในการดึงครูให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และร่วมเรียนรู้ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาที่ผู้บริหารมักนำมาเล่าให้ครูฟังในการประชุมอยู่เสมอ ทำให้ครูตื่นตัวและรับรู้ความเป็นไปของการเรียนการสอน ตลอดเวลาผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูไปสมัครเป็นครูแกนนำของสถาบันราชภัฏ เข้ารับการอบรมความรู้ต่าง ๆ ครูได้นำความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ มาเตรียมการสอน เขียนแผนการสอน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการร่วมกับนวัตกรรมต่าง ๆ จัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ตามโครงการของยูนิเซฟจะมีผู้มาดูแลติดตามนิเทศอยู่เป็นประจำ ครูจึงได้รับการแนะนำและแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีครูกลุ่มหนึ่งที่สนใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และทำได้คล่อง ผู้บริหารจึงให้เป็นครูแกนนำจัดเป็นคณะวิทยากรออกไปให้ความรู้แก่โรงเรียนอื่น ๆ มีผู้สนใจติดตามมาดูครูแกนนำสอนถึงโรงเรียนอยู่บ่อย ๆ ทำให้โรงเรียนศึกษาค้นครูคนอื่น ๆ เริ่มเกิดความสนใจขอมาเรียนรู้กับครูแกนนำ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญขยายไปหลายชั้นเรียนเกือบทั่วโรงเรียน

3.1.4 องค์ประกอบ / ปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้

ความก้าวหน้าในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเกิดจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นนักบริหาร นักคิด และนักจิตวิทยา และมีมนุษยสัมพันธ์ ทำให้สามารถดึงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ามาร่วมกันทำงาน และยังมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ทำให้โรงเรียนมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นประจำ
- 2) ผู้บริหารใช้หลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ทำให้มีการร่วมมือกันทำงานและพัฒนางานอยู่เสมอ
- 3) การที่ผู้บริหารตัดสินใจเข้าร่วมโครงการกับองค์กรยูนิเซฟ ทำให้โรงเรียนได้พัฒนาทั้งโรงเรียน ครูได้รับความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 และ ครูได้รับการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ
- 5) ครูส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนและร่วมมือกับผู้บริหาร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นในการทำงานและสละทรัพย์สินส่วนตัวจัดหาสื่อมาใช้ประกอบการสอน
- 6) ครูนำความรู้ที่ได้รับมาใช้เตรียมการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 7) ครูอื่นที่ต้องการพัฒนาการสอนเข้ามาเรียนรู้จากครูแกนนำ

3.1.5 ปัญหาและความต้องการ

โรงเรียนมีปัญหาสำคัญคือปัญหาด้านงบประมาณที่มีความจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและการจัดกาสื่อการเรียนการสอน สิ่งที่เป็นปัญหารองลง คือ งานพิเศษของจังหวัดชุมชนและหน่วยเหนือที่มีอยู่เกือบตลอดปีการศึกษา ทำให้ครูไม่มีเวลาพัฒนาการเรียนการสอน

ครูมีความเชื่อว่าขณะนี้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีทำงานไปมากแล้ว โรงเรียนน่าจะพัฒนาการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ได้ ถ้าครูทุกคนพัฒนาตนเอง ครูจึงต้องการเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนและเทคนิคใหม่ ๆ วิธีเขียนแผนการสอน และการวิจัยในชั้นเรียน ครูยังต้องการให้ผู้มีความรู้มานิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ และอยากให้ผู้บริหารดูแลติดตามผลอย่างใกล้ชิด คอยให้ขวัญกำลังใจ โรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ภายใน 3 – 4 ปีนี้

ผู้บริหารมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะขอมีเวลาอยู่พัฒนาโรงเรียนนี้อีก 3 ปี เพื่อให้โครงการที่ริเริ่มไว้สามารถดำเนินไปจนเสร็จสมบูรณ์

นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา แต่มีความต้องการเรียนรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ อาชีพต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ พุทธศาสนา ภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ เพิ่มมากกว่าที่เรียนอยู่ และต้องการให้ครูเข้าใจนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน รวมทั้งอบรมมารยาทนักเรียนเป็นประจำ

ผู้ปกครองต้องการต้องการให้โรงเรียนดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและให้ผู้บริหารดูแลการเข้าสอนในชั้นเรียนของครูบางคน

3.2 การอภิปรายผล

โรงเรียนนี้จัดได้ว่าเป็นโรงเรียนที่มีความพยายามในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โรงเรียนหนึ่ง ผลของความพยายามมีปรากฏในพฤติกรรมการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน กล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จไปในระดับหนึ่ง สังเกตจากใบหน้าของครูและนักเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข บรรยากาศของชั้นเรียนแทบทุกชั้นเรียนมีความตื่นตัว แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของครูทุกคนที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปในทางเดียวกัน ทั้งนี้เพราะครูทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน และมองเห็นแนวทางการปฏิบัติอันเป็นผลจากการที่โรงเรียนเข้าร่วมโครงการยูนิเซฟ ครูได้รับความรู้และฝึกปฏิบัติการเป็นเวลากว่า 10 ครั้ง และรับการนิเทศตลอดปี ส่วนผู้อำนวยการเป็นนักคิด คิดที่จะพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียนตลอดเวลา และสามารถเข้าถึงจิตใจของครูเกือบทุกคน โดยดูแลเอาใจใส่ให้ความใกล้ชิดเหมือนคนในครอบครัว และสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างราบรื่น เป็นเพราะผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารที่มาจากการสอน เคยมีประสบการณ์ด้านการสอนและเป็นครูน้อยมาก่อน จึงมีความเข้าใจเรื่องเรียนการสอนและความรู้สึกของครูดี อีกทั้งยังรับหน้าที่ยานบุคลากรอีก 1 ตำแหน่งด้วย ดังนั้นจึงปรากฏมีโครงการที่พัฒนามูลากรหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพของครู โครงการใฝ่รู้ใฝ่เรียน โครงการอบรมเทคนิคการสอน เป็นต้น แม้ว่าโรงเรียนจะมีปัญหาด้านงบประมาณไม่อาจมีเงินจัดหาสื่อการเรียนการสอน แต่ครูทุกคนก็เต็มใจใช้เงินส่วนตัวมาจัดทำสื่อต่าง ๆ ซึ่งครูบอกว่าเป็นความพอใจที่เห็นนักเรียนเรียนอย่างเข้าใจและสนุกสนาน ครูที่พัฒนาการเรียนการสอนของตนแล้วจะกลายเป็นครูแกนนำ ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ตลอดปีจะมีโรงเรียนต่าง ๆ ติดต่อขอมาดูงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อนครูห้องข้างจะเริ่มสนใจมาดูด้วยเช่นกัน แล้วลองไปปฏิบัติดูทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันขยายไปทั้งโรงเรียน ลักษณะบรรยากาศเช่นนี้ ควรจะเกิดขึ้นในทุกโรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จึงจะประสบความสำเร็จ

อาจสรุปความสำเร็จของโรงเรียนนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

- . ผู้บริหารมีความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างดี มีความเข้าใจครู มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อนักเรียน และเป็นนักบริหารวิชาการ และบุคลากร
- . ครูมีความรู้เนื้อหาวิชาที่สอน และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งมีลักษณะใฝ่รู้ และมีความเป็นครู
- . นักเรียนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีระเบียบเรียบร้อย และอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียน
- . ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในทุกกิจกรรม และมีการสื่อสารกันระหว่างโรงเรียนและบ้านอยู่เสมอ ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของโรงเรียนและบทบาทของตนเองด้วย
- . ทุกฝ่ายมีความสามัคคีร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ทั้งงานในหน้าที่และงานพิเศษต่าง ๆ

3.3 ข้อเสนอแนะ

3.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) หน่วยงานต้นสังกัด ควรให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2) หน่วยงานต้นสังกัดควรพิจารณาให้ผู้บริหารคนปัจจุบันอยู่ทำงานที่ริเริ่มไว้ให้สำเร็จก่อนที่จะมีคำสั่งโยกย้ายให้ไปรับราชการที่อื่น

3.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

โรงเรียนมีการเริ่มต้นที่ดีและดำเนินงานมาถูกทางแล้ว แต่มีบางสิ่งที่เป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่

- 1) วิธีจัดกลุ่มและการทำกิจกรรมกลุ่ม
- 2) กิจกรรมที่ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 3) การเขียนใบงานและใบความรู้
- 4) การเลือกนวัตกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน
- 5) การเลือกใช้เกมเพื่อให้ออกให้เกิดการเรียนรู้

ดังนั้นโรงเรียนควรให้ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนในเรื่องดังกล่าวแก่ครู และมีผู้รับผิดชอบ นิเทศติดตามผลการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ